

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

“Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах тухай” хуулийн төслийн тухай

Монгол Улсад анх 2000 онд Донорын тухай хууль батлагдаж байсан бөгөөд энэ хуулийн үндсэн санаа, агуулга нь цусны донорын үйл ажиллагааг зохицуулах зориулалттай байсан ба 2012, 2014, 2015, 2021 онуудад нэмэлт өөрчлөлт хийсэн байна. Энэ хугацаанд манай улсын анагаах ухааны салбарт эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээ улам хөгжин, өргөжин тэлж, эмчилгээний арга хэлбэр, тоо, чанар зэрэг нь хөгжлийн шинэ үе шатанд гарсантай уялдан дээр дурьдсан удаа дараагийн нэмэлт, өөрчлөлт, шинэчилсэн найруулгаар эрхтний донор, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээний талаарх заалтууд нэмт тусгаж ирсэн.

Монгол Улсад эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хөгжиж ирсэн талаар:

Монгол улсад анх 2006 онд бөөр шилжүүлэн суулгах мэс заслыг УКТЭ-т амжилттай хийснээр эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ эхэлсэн. Үүнээс хойш УКТЭ-т 2011 онд элэг шилжүүлэн суулгах баг, 2014 онд ясны чөмөг, үүдэл эс шилжүүлэн суулгах баг, ХСҮТ-д 2018 онд элэг шилжүүлэн суулгах баг тус тус баг байгуулагдаж шилжүүлэн суулгах эмчилгээг хийж байна. Түүнчлэн эд, эс, үр шилжүүлэн суулгах эмчилгээний төрлүүд хурдацтай хөгжиж иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах, үр хүүхэдтэй болох хүсэл мөрөөдлийг нь биелэл болгож байна

Ирээдүйн чиг хандлага, түүний төсөөллийн талаар:

Үүний зэрэгцээгээр үүдэл эсийг эс, эд нөхөн сэргээх эмчилгээнд ашиглах, үр хөврөл шилжүүлэн суулгах цаашлаад хүйн цус, эс, эдийг хадгалах банк байгуулах эсийг олшруулан урган төлжүүлэх шинэ арга технологи эмчилгээ үйлчилгээний практикт ашиглах, нэвтрүүлэн хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага амьдрал практикт тулгараад байгаа билээ. Учир нь дэлхийн өндөр хөгжилтэй орнуудад энэ төрлийн эмчилгээ үйлчилгээний салбар эрчимтэй хөгжин өргөжин тэлж энэхүү эмчилгээнээс гарсан үр дүнд суурилсан судалгаа шинжилгээ, эмчилгээний чанар хүртээмжийг улам сайжруулах хөгжүүлэх ажлууд өргөн хийгдэж байна. Манай улс эрүүл мэндийн салбарын энэхүү дэвшилтэд шинэ арга технологиудийг хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлагатай байна.

Баримтлах бодлогын чиг баримжаа :

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага, Дэлхийн эрхтэн шилжүүлэн суулгах холбооны удаа дараагийн тогтоол, зөвлөмж, санамж бичиг, Улсын их хурлаас баталсан “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030, “Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”, “Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”, “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн

чиглэл батлах тухай” тогтоолыг тус тус Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах тухай хуулийн төслийг боловсруулах чиг баримжаа болов.

Дэлхийн улс орон олон улсын жишиг:

Дэлхийн 93 улс оронд эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээг ямар нэг хэмжээгээр хийж гүйцэтгэж байгаа бөгөөд эдгээрээс 90 оронд эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний тухай биеэ даасан хууль тогтоомж байдаг байна.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн хэрэгжилт, үр нөлөө сайжирч, дараах эерэг үр дүн гарна гэж тооцоолж байна:

1. Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний эрх зүйн орчин улам боловсронгуй болж үүний хэрээр энэхүү эмчилгээний аргууд улам нэмэгдэж хөгжин дэвших шинэ боломжууд нээгдэнэ.
2. Иргэд эх орондоо дэлхийн жишигт нийцсэн чанартай эмчилгээ үйлчилгээг хүртээмжтэй хүртэх боломж нэмэгдэнэ. Гадаад улс орон руу эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээнд явах зардал, чирэгдэл мэдэгдэхүйц багасаж, гадагшаа урсах мөнгөний урсгал буурна.
3. Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах үйл ажиллагааг зохицуулах удирдлагын тогтолцоо, үйл ажиллагаа шинэ шатанд гарна.
4. Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээний шаардлагатай багаж хэрэглэл, тоног төхөөрөмж, шинжилгээ судалгаа, сургалтын үйл ажиллагааны санхүүжилтийн шинэ тогтолцоо бий болон хөгжинө. Энэ нь Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах үндэсний төв байгуулагдах суурь нөхцөл болно.
5. Амьгүй донороос эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах талаар баримтлах бодлого, зохицуулалт улам төгөлдөржин нэгдсэн сүлжээ, тогтолцоо бий болон хөгжиж эмчилгээний төрөл, чанар, хүртээмж, үр дүн илүү сайжирна.

Хууль санаачлагчид

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

“Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах тухай” хуулийн төслийн тухай

Монгол Улсад анх 2000 онд Донорын тухай хууль батлагдаж байсан бөгөөд энэ хуулийн үндсэн санаа, агуулга нь Цусны донорын үйл ажиллагааг зохицуулах зориулалттай байсан ба энэ хуулинд эрхтний донор, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээний талаар заалт хавсаргаж оруулсан. Энэ хугацаанд манай улсын анагаах ухааны салбарт эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээ улам хөгжин, өргөжин тэлж, эмчилгээний арга хэлбэр, тоо, чанар зэрэг нь хөгжлийн шинэ үе шатанд гарсаар байгаа билээ. Үүнтэй уялдан Монгол Улсын Их Хурлаас Донорын тухай хуулийг 2012, 2014, 2018 онуудад шинэчилсэн найруулан өөрчлөлт хийсэн бөгөөд хамгийн сүүлд 2022 онд Донорын тухай хуулийн дахин шинэчлэн найруулан баталж одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байна. Шинэчлэн найруулга хийхдээ нийт 5 зүйл, хэсэг, заалтад нэмэлт өөрчлөлт оруулсан байна. Тус хуулиар хүний эрүүл мэндийг хамгаалах, амь насыг нь аврах зорилгоор сайн дураараа цус, эс, эд, эрхтнээ үнэ төлбөргүй өгөх, шилжүүлэн суулгах, цусны аюулгүй байдлыг хангах цогц үйл ажиллагаа болон уг үйл ажиллагааны талаархи төрийн, төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэний эрх, үүрэгтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж байна.

Донорын тухай (шинэчилсэн найруулга) хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан бөгөөд үүний учир шалтгаан нь анагаах ухааны практикт эрхтэн шилжүүлэн суулгах мэс заслын шинэ технологи нэвтэрч эрчимтэй хөгжиж байгаа бөгөөд сүүлийн жилүүдэд хүн амын дунд эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хийлгэх шаардлагатай эрхтэн тогтолцооны өвчин эмгэг нь төгсгөлийн үе шатандаа орсон иргэдийн тоо нэмэгдэж, сүүлийн 10 гаруй жил нас баралтын тэргүүлэх шалтгаанд зүрх судасны өвчлөл, элэг, бөөрний эмгэг, хорт хавдар, осол гэмтэл орсон хэвээр байна.

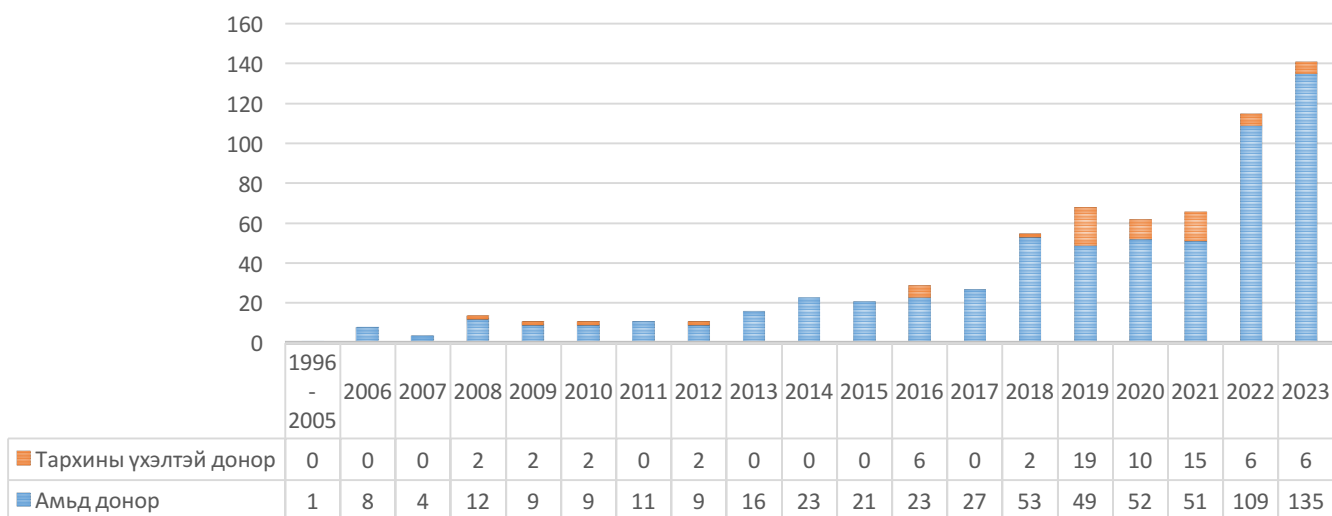
Нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөлд донорын насны доод хязгаарыг багасгах, амьгүй буюу тархины үхэлтэй донорын гэр бүлд үзүүлэх дэмжлэгийг тодорхой болгох, амьгүй донорын гэр бүлд хүндэтгэл үзүүлэх, эс, эд эрхтэн шилжүүлэн суулгахтай холбогдсон асуудлыг шийдвэрлэх ёс зүйн хороо байгуулах зэрэг асуудлууд тусгагдсан болно.

Эдгээр өөрчлөлтүүдийг цаг тухай бүрт хэрэгцээ шаардлагын үүднээс хийж байсан хэдий ч уг хуулийг эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний тухай бүхэл бүтэн биеэ даасан хууль эрх зүйн акт бий болгох цаашлаад уг хуулийн агуулга, хамрах хүрээ, үзэл баримтлал, процессын зохицуулалтуудыг шийдэх хэмжээнд бус байгаа энэхүү хуулийг боловсруулах үндсэн шаардлага болж байна.

Монгол Улсад эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хөгжиж ирсэн талаар:

Монгол Улсад эрхтэн шилжүүлэн суулгах мэс заслын эмчилгээ эрчимтэй хөгжиж 2006 онд анхны бөөр шилжүүлэн суулгах мэс заслыг амжилттай хийснээс хойш 2023 оны жилийн эцсийн байдлаар 331 иргэнд бөөр (284 иргэнд амьд донороос, 47 иргэнд амьгүй донороос бөөр шилжүүлэн суулгасан), 362 иргэнд элэг (337 иргэнд амьд донороос, 25 иргэнд амьгүй донороос элэг шилжүүлэн суулгасан).

МОНГОЛ УЛСАД ЭРХТЭН ШИЛЖҮҮЛЭН СУУЛГАХ ЭМЧИЛГЭЭ ХИЙСЭН ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ (АМЬД, АМЬГҮЙ ДОНОР)

Хүснэгт 1. Монгол улсын хэмжээнд амьд болон амьгүй донороос эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хийсэн тоон үзүүлэлт

Түүнчлэн эд, эс, үр шилжүүлэн суулгах эмчилгээний төрлүүд хурдацтай хөгжиж иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах, үр хүүхэдтэй болох хүсэл мөрөөдлийг нь биелэл болгож байна Одоогоор 29 иргэнд ясны чөмөгний үүдэл эс, 24 иргэнд нүдний эвэрлэг, 735 иргэнд арьс, 150 гаруй иргэнд шөрмөс, 373 иргэнд үр шилжүүлсэн суулгах эмчилгээг тус тус амжилттай хийсэн байна.

МОНГОЛ УЛСАД ЭРХТЭН (БӨӨР, ЭЛЭГ) ШИЛЖҮҮЛЭН СУУЛГАХ ЭМЧИЛГЭЭ ХИЙСЭН ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Хүснэгт 2. Монгол улсын хэмжээнд эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хийсэн тоон үзүүлэлт

Манай улсын хэмжээнд бөөр болон элэг, нүдний эвэрлэг, зүрх, нойр булчирхай шилжүүлэн суулгах эмчилгээ шаардлага олон зуун иргэн байгаа бөгөөд одоогоор бөөр шилжүүлэн суулгах эмчилгээний хүлээх жагсаалтад 350, элэг шилжүүлэн суулгах хүлээх жагсаалтад 250 гаруй иргэн бүртгэлтэй байгаа болно. Энэ тоо нэмэгдэх хандлагатай байна.

Шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хийсэн тоон үзүүлэлт

Хүснэгт 3. Монгол улсын хэмжээнд эс, эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хийсэн тоон үзүүлэлт

Ирээдүйн чиг хандлага , түүний төсөөллийн талаар:

Үүний зэрэгцээгээр үүдэл эсийг эс, эд нөхөн сэргээх эмчилгээнд ашиглах, үр хөврөл шилжүүлэн суулгах цаашлаад хүйн цус, эс, эдийг хадгалах банк байгуулах эсийг олшруулан урган төлжүүлэх шинэ арга технологи эмчилгээ үйлчилгээний практикт ашиглах, нэвтрүүлэн хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага амьдрал практикт тулгараад байгаа билээ. Учир нь дэлхийн өндөр хөгжилтэй орнуудад энэ төрлийн эмчилгээ үйлчилгээний салбар эрчимтэй хөгжин өргөжин тэлж энэхүү эмчилгээнээс гарсан үр дүнд суурилсан судалгаа шинжилгээ, эмчилгээний чанар хүртээмжийг улам сайжруулах хөгжүүлэх ажлууд өргөн хийгдэж байна. Манай улс эрүүл мэндийн салбарын энэхүү дэвшилтэд шинэ арга технологиудийг хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлагатай байна.

Эрүүл мэндийн салбарын өнөөгийн болон ирээдүйн хөгжлийн өнгө төрхийг тодорхойлох Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ нь улам бүр өргөжин тэлж, хөгжин шинэ шинэ ололт амжилтууд гарсаар байна. Эмчилгээний шинэ арга технологийг өөрийн орны анагаах ухааны салбарт нэвтрүүлэн олон мянган ард иргэдийнхээ амь нас, эрүүл мэндийг аврах цаашлаад энэ төрлийн эмчилгээг гадаад улс оронд хийлгэхээр явдаг иргэдийнхээ тоог багасгах, явдал чирэгдэл, санхүү эдийн засгийн хүндрэл, гадагшаа чиглэсэн мөнгөний урсгалыг багасгах зэрэг олон асуудлыг шийдэхийн төлөө манай үе үеийн эмч, эрдэмтэн багш, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд маань амжилттай ажиллаж байгаа бөгөөд цаашид ч улам илүү ихийг бүтээх, хөгжүүлэх нь дамжиггүй билээ. Энэхүү нарийн төвөгтэй, нүсэр их үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн бичиг баримт биеэ даасан хууль, журамтай болох нь чухал юм.

Баримтлах бодлогын чиг баримжаа:

Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030-д зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчин, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт болон сэргийлж болох нас баралтыг хувь хүн, гэр бүл, хамт олон, байгууллагын идэвхтэй, оролцоотой нэгдмэл үйл ажиллагаанд тулгуурлан бууруулах гэсэн зорилт дэвшүүлсэн. Мөн Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсын Урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлал “ Алсын хараа 2050 “ болон Засгийн газраас 2017 онд баталсан 24 дүгээр тогтоолд “ Эрүүл мэндийн асуудлыг бусад салбарын бодлогод тусган уялдуулж, нэгдсэн зохицуулалттайгаар хэрэгжүүлэх механизмыг бүрдүүлснээр хүн амын эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг сайжруулах зорилтыг тус тус тодорхойлсон.

Улсын Их Хурлын 2021 оны 01 дүгээр сарын 22 өдөр гарсан Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай тогтоолоор Засгийн газарт Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах тухай болон Цусны донорын тухай хуулийн төслүүдийг Улсын Их Хурлын 2022 оны намрын ээлжит чуулганы хугацаанд өргөн мэдүүлэхийг даалгасан.

Дэлхийн улс орон олон улсын жишиг:

Дэлхийн 93 улс оронд эс, эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээг ямар нэг хэмжээгээр хийж гүйцэтгэж байгаа бөгөөд эдгээрээс 90 оронд Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний тухай биеэ даасан хууль тогтоомж байдаг байна.

Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагын (ДЭМБ) 2010 оны 5 дугаар сард хуралдсан 63 дугаар чуулганаар “Resolution WHO 63.22” гэдэг шийдвэр баталсан . Үүнд эс, эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлгээ хийж буй улс орнуудад хандан ДЭМБ-аас Эс, эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээний үед баримтлах ерөнхий зарчим заавар гаргаж өгсөн. Энэ нь нийт 11 ерөнхий зарчимтай бөгөөд аливаа улс орон өөрийн орны хууль дүрэм, журамд эдгээр зарчмуудыг тусган үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгон ажиллах учиртай юм. Манай улсын одоо хэрэгжиж буй Донорын тухай хууль болон бидний өргөн барьж буй Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний тухай хууль маань мөн эдгээр зарчмуудыг дагаж мөрдөн үүний хүрээнд боловсрогдон гарч байгаа болно.

Энэхүү хуулинд хуулийн ерөнхий зарчим, нийтлэг үндэслэл, хуулийн үйл ажиллагааны удирдлага, бүтэц , зохион байгуулалт, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээ, эд шилжүүлэн суулгах эмчилгээ, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний бүлэг болон эрхтэн, эд, эс авах, шинжлэх, боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, шилжүүлэн суулгах, устгах зэрэг үйл ажиллагааны зохицуулалтуудыг тусгасан нийт 9 бүлэг, ... зүйлтэй байна.

Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсгүүд нь Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Парламентын судалгааны хүрээлэнгээр хийлгэсэн судалгаа болон АНУ, Турк, БНСУ, ОХУ, Япон, Испани , Энэтхэг, Европын холбооны улсуудын ижил төстэй хууль тогтоомж, журам,

заавруудыг судалж өөрийн орны нөхцөл байдал одоо хэрэгжиж буй хууль журмуудтай уялдуулан зохицуулан боловсруулсан.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хууль хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлыг улсын төсвөөс нэмж санхүүжүүлэх шаардлагатай.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн хэрэгжилт, үр нөлөө сайжирч, дараах эерэг үр дүн гарна гэж тооцоолж байна:

1. Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээний эрх зүйн орчин улам боловсронгуй болж үүний хэрээр энэхүү эмчилгээний аргууд улам нэмэгдэж хөгжин дэвших шинэ боломжууд нээгдэнэ.
2. Иргэд эх орондоо дэлхийн жишигт нийцсэн чанартай эмчилгээ үйлчилгээг хүртээмжтэй хүртэх боломж нэмэгдэнэ. Гадаад улс орон руу эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээнд явах зардал, чирэгдэл мэдэгдэхүйц багасаж, гадагшаа урсах мөнгөний урсгал буурна.
3. Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах үйл ажиллагааг зохицуулах удирдлагын тогтолцоо, үйл ажиллагаа шинэ шатанд гарна.
4. Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээний шаардлагатай багаж хэрэглэл, тоног төхөөрөмж, шинжилгээ судалгаа, сургалтын үйл ажиллагааны санхүүжилтийн шинэ тогтолцоо бий болон хөгжинө. Энэ нь Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах үндэсний төв байгуулагдах суурь нөхцөл болно.
5. Амьгүй донороос эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах талаар баримтлах бодлого, зохицуулалт улам төгөлдөржин нэгдсэн сүлжээ, тогтолцоо бий болон хөгжиж эмчилгээний төрөл, чанар, хүртээмж, үр дүн илүү сайжирна.

Хууль санаачлагч